

פרוטוקול מס' 23

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
מיום ב', כט' באדר ב' תש"ל - 6.4.70, שעה 11.30

נכחו:

חברי הוועדה:

- א. כץ - היו"ר
- ב. בן-טודת
- ג. הרמן
- ד. אליעד
- ה. הרמן
- ו. רזיאל-נאור
- ז. תמיר

נוכחים:

- א. ברזל - תנועת הנוער העובד
- א. לויטה - " "
- ב. קוליב - " "
- ג. לב - תנועת השומר הצעיר
- ד. קורן - תנועת הצופים
- ה. זילקה - תנועת הצופים
- ו. טמרון - תנועת בני-עקיבא
- א. אישנזון - תנועת הנוער העובד הלאומי
- ג. פורר - תנועת המכבי הצעיר
- ד. זמרון - משרד החינוך והתרבות

מזכיר הוועדה:

מ. פלקסר

רשמה:

ח. בימן

סדר היום:

תשובות נציגי תנועות הנוער לשאלות
חברי הוועדה.

היו"ר א. כץ:

אני פותח את הישיבה.

ישיבה זו תוקדש לתשובות של נציגי תנועות הנוער לשאלות שנשאלו על-ידי חברי הוועדה בפעם הקודמת, ולפני שנפתח במתן תשובות נשמע את מר פורר, נציג תנועת המכבי הצעיר, אשר נעדר בישיבה הקודמת ומבקש להביא את דבר התנועה כפי שעשו נציגי תנועות הנוער האחרות.

י. פורר:

ביקשתי לחלק לכם דף בו מובאים עקרונות התנועה וזה יאפשר לי לקצר את דברי. תנועת המכבי הצעיר, יחסית לתנועות נוער אחרות, אינה נפנית על התנועות הגדולות. אנו תנועת נוער חינוכית-לאומית, שמטרותיה אינן כל כך ספציפיות כמו בתנועות הנוער החלוציות בהן ההגשמה היא המטרה העיקרית וכמעט היחידה, וזה מעורר אצלנו בעיות של מציאת אתגר ותעסוקה לאנשים המטיימים את השירות שלהם או את השהות שלהם בתנועה. למעשה לאחר גיל 18, לאחר שהבגורים שלנו מתגייסים לצבא, אנו מתקשים למצוא להם תעסוקה מתאימה בתנועה.

על כל פנים אנו דואים בחינוך שאנו נותנים חינוך לאזרחות טובה ולחלוציות בכל שטחי החיים. אנו דואים בזה אתגר לא פחות חשוב. הדגשתי במספר פגישות קודמות עם שד החינוך והתרבות ששינינו במסגרת את הקו לאחר מלחמת ששת הימים עקב הצורך הגדול בהתישבות. היו לנו פניות ומגעים עם כמה תנועות נוער אחרות ואנו רוצים להקים נקודות חדשות, אך כאן אחת הבעיות החמורות ביותר שלנו היא הבעיה של מדריכים בוגרים, כי כדי להקים גרעין שייצא להגשמה יש צורך במדריכים בוגרים, כשם שיש בתנועות נוער אחרות חל"תניקים ואנשי משקים. לנו אין אנשים כאלה - אני רוצה להביא בעיה זאת לפניכם - ואולי אפשר לתת לבוגרים שלנו להדריך בתנועה במסגרת שירותם הצבאי, היינו לשחרר אותם למטרות הדרכה בתנועה והקמת גרעינים כשם שמשתחררים אלה המדריכים בתנועות נוער חלוציות, ואני בטוח שזה יהיה שחרור זמני בלבד, כי כשיקופו גרעינים ותהיה פסורה של תנועת התישבות חלוצית כבר לא יהיה צורך בשחרור זה. חלק מהבוגרים שלנו משתלבים בגרעינים של תנועות אחרות או משתלבים עם אנשים שאינם נמנים דווקא עם תנועה זו או אחרת. אנו יכולים למצוא כמה בוגרים שלנו בקיבוץ סרוח הגולן למשל.

מה שמיוחד אותנו זו העובדה שתנועת המכבי הצעיר היא בלתי מפלגתית, אולם חוסר הזדהות זה אינו אומר שאיננו מחנכים לעידנות פוליטית ולמחשבה בהירה וצלולה בכיוון של עידנות בחיים הפוליטיים. אלא שעובדה זו מעוררת אצלנו בעיות תקציביות, כי תנועה הקשורה לגוף מפלגתי כלשהו נהנית בצורה זו או אחרת מתקציבים בעוד שתנועה שאינה קשורה לשום גוף פוליטי ולשום מפלגה אינה נהנית מכך, ובהקצבות שמקציב משרד החינוך והתרבות צריך להתחשב בנקודה זו שתנועתנו היא בלתי מפלגתית.

הייתי מציע אולי הצעה יוצאת דופן - להקים גרעין שמטרתו תהיה הדרכה, והדרכה בלבד, כשם שמטרת גרעין רגיל היא התישבות, בין שהוא יהיה על טהרת חניכי תנועת המכבי הצעיר ובין שהוא יהיה משולב עם חניכי תנועות נוער אחרות. כוונתי לכך שלאחר שאנשים יסיימו את מילוי חובותיהם בצה"ל ייצאו להדרכה. דבר זה ניתן לביצוע, והייתי מבקש שוועדת החינוך והתרבות תמליץ על הקמת גרעין כזה. כפי שהבינותי מהפרוטוקול גם נציג ביתר העלה אותה בעיה של מדריכים בוגרים ואנשי חושב שזה יעקב אבילס בכל התנועות.

מה שעוד מיוחד את תנועת המכבי הצעיר הוא שילוב של הספורט בתכנית ההדרכה. הספורט הוא חלק בלתי נפרד מחומר ההדרכה שמקבל כל חניך וחניך, הווה אומר, נותנים פעולה עיונית ופעולה ספורטיבית בשבוע בנפרד, ויש לנו מדריכי ספורט. בחופשת הפסח מתקיים קורס בספורט בשילוב עם רשות הספורט.

את שאר העקרונות שבהפתח עליהם אנו מחנכים את חניכי התנועה תוכלו לראות בדף שהכנתם עבורכם.

היו"ר א. כץ:

לפני שנעבור לחלק השני נשלח על דעת כל חברי הוועדה ברכת החלמה למר אלעד רכז תנועת הצופים אשר נפצע קשה בתאונת דרכים. נאחל לו דפואה שלימה ומהירה.

ד. סמור:

לשאלתה של חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו
אם יש לספק את דרישות הנוער. הנוכחים זוכרים
ודאי שכדוגמה הביאה ריקודים סאלונים ודברים מסוג זה. לפי השאלה יש להבין
שמדובר בדרישות לאותם דברים שתנועות הנוער מתנגדות להם עד היום מסיבות
עקרוניות. הויתור על התנגדות זו צריך, לדעת המזיעים, לגרום למשיכת חוגים
נוער רחבים ככל האפשר לתנועות הנוער כדי למנוע שאותם נערים יגיעו לגילוי
השלילי על כל צורותיו. לדעת המזיעים זה האתגר הראשון במעלה לתנועות
הנוער בזמן הזה. לדעתנו זו דרישה בלתי צודקת. סוף סוף יש בארץ חופש
התארגנות וכל ארגון קובע לעצמו מטרות ועקרונות, ואפשר לדרוש את היענותו
למשימות האוטטיות בפידה שהדבר לא גורם לביטול עצמי. אתן דוגמה: בשנים
הראשונות אחרי הקמת המדינה, בימי העלייה ההמונית, נוצר מצב שהקיבוצים
דצו מצד אחד לקבל תוספת אנשים, והיו זקוקים לכך בהחלט, וקליטת אותה עליה
ביישוב היתה באותם הימים משימה לאוטטית ראשונה במעלה; ומאידך גיטא התברר
שאותם עולים לא היו מעוניינים (חוץ מבודדים ספורים) להיקלט בצורת חיים
זו. באו ואמרו: אם תבטלו את חדר האוכל ואת החינוך המשותף, תוכלו
לקלוט המוני ולעזור למדינה לפתור את הבעיה המסובכת הזאת. הקיבוצים לא
יכלו להיענות לדרישה זו כי היענות פירושה היה ביטול עצמי. לדעת, הם
צדקו. כיום הקיבוצים קיימים. העולים נקלטו אמנם במקום אחר, אבל
הקיבוצים תורמים את חלקם באותן משימות שהם מסוגלים לתרום בהן לפי טבעם,
ולא אפרט כאן מהן, כי הדברים ידועים, וכך גם תנועת הנוער.

ייתכן שאין אנו מסוגלים להיענות לאתגר זה
בשלימות מאחר שהיענות ממשית תדרוש ביטול עצמי. התנועות יעשו כמיטב
יכלתן לעבוד ביישוב החדש באופן זמני לפי קריטריונים מיוחדים עד שנגיע
גם שם לתנועת נוער רגילה. בדברים שבעיקרון, כלומר בכל מה שקשור לסגנון
המיוחד של תנועת הנוער, של תרבות נעורים לעומת תרבות הדחוב - לא יהיה כל
ויתור. אנו נרתם למשימות חשובות בהתאם ליכולתנו, אבל לא בניגוד לאפשרות
הקיום. גבדוק את השיטות - לא צריכים להימנע משיטות - אבל לספק דרישות
הנוער רק כדי להרחיב את השורות, את זה לא נוכל לעשות. זו התשובה לשאלה
זו של חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

ד. סמור:

לשאלתנו של חברת-הכנסת פרוש כמה מעוניינים
הנוער של היום. אומר פראש שזה לא פשוט להשיב על שאלה זו. קשה מאד לתת
תשובה אחידה לשאלה הזאת וישנם כל כך הרבה טונים נוער שאינם בטוח שנוכל
לומר בפשטות מה רוצה הנוער. בכל זאת אפשר לציין מגמות בולטות - ראשית
כל, השאיפה ללימודים הולכת ומתרחבת, לצדדנו, לא תמיד מתוך מניעים
חיוביים. יש הרבה בני נוער הדוברים להשיג את התעודה המבוקשת ויש מה
ולכן הם נוקטים בכל השיטות האפשריות להשיג אותה במינימום של מאמץ
ובמקסימום פטנטים. עניין הלימודים הפך להיות אופנה וגם ההורים לוחצים
בעניין זה אף על ילדים שאין להם הכשרונות הדרושים. במקרים מסוימים הם
מוציאים הון תועפות לשיעורי עזר רק כדי לשפר ציון וכאשר אין כל טכנה
שהבן ייכשל בבחינות. לגבי תנועות הנוער מפריעה שיטת המבחנים, הנוכחים
והבחינות המתקיימים כמעט כל שבו, ואין לך מתי לאסוף קבוצת נערים שלא
יהיו בה אחדים שאינם רוצים לבוא או שהוריהם אינם מאפשרים להם לבוא
למועדון בגלל הבחינות. תופעות אלה היו צריכות להדאיג את צוותי הבחינות
לא פחות מאתנו אילך גם החינוך ולא רק כמות הידיעות היו עומדים לנגד
עיניהם.

פ. בן-טור:

מה האלטרנטיבה שאתה מציע?
אבי חושב שהבחינות אינן צריכות להיות
כמעט יוטטיות או שבוטות. לא ייתכן מצב כזה
לו אי-אפשר להגיע לעולה משום שנערים צריכים לשבת להתכונן לבחינות.
כלומר, שיטת הלימודים של בוחנים, מבחנים ובחינות הנערכים כל כמה ימים
הורסת כל חלקה טובה בתנועות הנוער, והבעיה היא שבסופו של דבר זה יהיה
לדעת החינוך והשכר ייצא בהפסד, כי אנשי חושב שחינוך נושא דרוש במיוחד
לאור העובדה שבתי-ספר דוגמית פחות ופחות לעיסוב דמות החניך מעולם
החומר.

א. ידלין:

אף-על-פי-כן מעניין שבמקום שיש יותר בחינות
הולכים יותר לתנועות נוער.

ד. סמור:

המגמה השניה הבולטת היא אי-התעניינות בנעשה
במפלגות והתנגדות לכל דבר שנוסף ממנו ריח של מה שנקרא ב"פנים אלה" מסוד.

ש. סמסון:

העובדה שיש חוגי צעירים פעילים בכל המפלגות אינה פותרת טגמה זו כיוון שמדובר בשכבה דקה של עסקנים לעתיד העוסקים בדברים אלה כקודמו לחפור בו.

א. רזיאל-נאור: לא טובן לי מה הקודמו ומה חופדיט בו.

ש. סמסון:

הטגמה השלישית הכוללת היא שהצורך של היום אינו מסוגל להיות עם עצמו אף לרגעים ספורים. הטרנזיסטור, הסיגריות, המסטיק והגרעינים מלווים אותו על כל צעד ושעל. אני רואה צעירים דתיים מפזחים גרעינים אפילו בדרך לבית-הכנסת ובחזרה מסנו. טובן שהקליפות זרוקות בארץ הזאת בכל מקום אפשרי ובלתי אפשרי.

אחרי הכל יש קבוצות נוער שונות ולכן כל בער מוצא את דרכו לאותה חברה הנראית לו כמתאימה לאופיו ולשאיפותיו ולפי זה גם מצטרף לתנועת הנוער הנראית לו. שאל אותי מישהו מה לדעתה הבעיה המרכזית העומדת בפני תנועות הנוער. עניתי: ללמוד איך למלא את המועדון עם חניכים ועם תוכן גם יחד. את כל אחד משני הדברים הללו בנפרד בעשה ללא קושי, אך כשמדובר בעשיית שני הדברים ביחד - אנו טוכנים לקבל הצעות.

בהבקשתי על-ידי תנועת עזרא להוסיף מספר מלים לשאלתם של חברי-הכנסת רזיאל-נאור ולויין על המזון הרוחני הואיל וכאן יש הבדלים בין התנועות הדתיות לתנועות האחרות. אין לנו בקשר לזה כל בעיה. הדמויות החינוכיות שהעמדנו לפני חניכינו לפני עשרים שנה נשארו רעננות ואינן זקוקות לשום שיפוץ. אנו מחזכים גם היום לדרך של הרב קוק זצ"ל, הרב ישעיהו שפירא, הוא האדמו"ר החלוץ, שמואל חיים לנדאו, שלום קרציאל הי"ד ומגיבי הגוש בכלל, וכל זה כמובן נוסף על דברים רבים המשותפים לנו עם כל יתר התנועות ולא אחזר עליהם. לתנועת עזרא בוודאי דמויות משלה, ואני מניח שגם להם אין בעיות בשטח זה. אם הצלחת חינוכנו אינה מלאה, הרי זה לא בגלל המזון הרוחני אלא למרות המזון הזה.

לשאלתה של חברת-הכנסת רזיאל-נאור אם יש שיתוף עם הרשויות המקומיות. אתייחס בדברי לשטחים הבאים: א) הקצבת מגרשים לבניית מועדונים; ב) כספי בנייה; ג) עזרה כספית להחזקה שוטפת של הסניף; ד) מפעל הפיס; ה) התרונה הכללית.

א) מגרשים - יש רשויות המבינות את חשיבות פעולת תנועות הנוער והעושות מאמצים ניכרים לאתר מגרשים מתאימים ולהעמיד אותם לרשות התנועות לשם בניית מועדונים. מותר אולי לציין שירושלים נותנת בכך דוגמה טובה: והלוראי שכל העיריות והמועצות היו הולכות בעקבותיה. אם לתת דוגמה מהתנועה שלי, אציין את מר קרביצ'י ז"ל, שרק הודות למאמציו ולהבנתו את הענין הגענו ליום שיכולנו לחנוך את הבניין החדש ברמת-גן. אבל יש גם רשויות גדולות וקטנות אשר להן גישה אחרת. בזמן האחרון יש רשויות, בעיקר מן הקטנות יותר, המאפשרות לתנועות לבנות קומה נוספת על גבי מקלט דו-תכליתי. במקרה שלנו לדוגמה: רמת-השרון, קריית טבעון, רמת אליהו וכו'.

ב) כספי הבנייה באו, לפי מיטב ידיעתי, מסקורות משרד החינוך (בעיקר הקדן התלת-שנתי שנבטרה בינתיים וצריך לחדשה) ומשיתוף פעולה עם מוסדות תנועתיים, ועדי הורים ותרופות שונות, הכל לפי המזדמן. אם לקחת לדוגמה את תנועתנו - ואני משער כי כך המצב בכל התנועות - הרי לא קיבלנו כספי בנייה מתקציביהן של הרשויות המקומיות.

ג) בהחזקת סניפים יש הבדלים גדולים. לדוגמה: פנייתנו לעיריית כפר-סבא נעתנה בשלילה מוחלטת תוך הבטחה שהעיריה נזהגת כן לגבי כל התנועות. כלומר, חוטר העזרה שווה לכולם. יש רשויות המקציבות כ-100 לירות לחודש, ויש כל הגוונים בין שתי הקצבות אלה. לכבוד אידועים מיוחדים, כגון: שבת ארגון, ועידה וכו' מוכנות רוב הרשויות להשאיל לנועו ציוד כגון: דגלים, דסקולים, ספסלים וכו' ממחסניהן.

ד) לצערנו, אין אנו נהנים מן הסכומים העצומים שניתנים מפעל הפיס למטרות חינוך אחרות והיינו רוצים שיכירו בנו במסגרת הזאת.

ה) ההקצבה לכל תנועות הנוער ביחד מצד כל הרשויות אינה מגיעה ליותר מאשר 1%-2% מן הסכומים אשר הרשויות מוציאות למסגרות אחרות של החינוך המסללי.

א. לויטר:
אתיחס לשטח הכספי המעשי. שאלו חברי-הכנסת הרמן ואליעד מה שכר הסדריכים. יש מגוון גדול של סדריכים וצריך לטווג אותם. יש שליחים שהם שכירים בתנועה ויש שליחים העובדים בהתנדבות ואנו נותנים להם החזקה ואש"ל. אלה העובדים בהתנדבות מקבלים להחזקה 125 לירות + הוצאות של דיירה, כך שמגיעים להחזקה של 160-170 לירות לחודש לשליח, כולל הפילויות.

ח. גרוסמן:
באיזו תנועה יש עובדים שכירים?

א. לויטר:
- בכל התנועות. בשומר הצעיר אין עובדים שכירים, ושאר התנועות מחזיקות עובדים שכירים במספרים שונים. תנועת הנוער העובד מחזיקה עובדים שכירים בעבודה בישוב המדעי. סדריכים מקצועיים במועדונים של הנוער העובד העוסקים במקצוע של האדם - וכאן נעה המשכורת מקצה לקצה והיא תלויה במספר שעות העבודה של האדם. בוותק שלו, במצבו המשפחתי - החזקתם לחודש עולה בממוצע 450 לירות. יש שמשתכרים 350 לירות, 300 לירות או 180 לירות - הדבר תלוי גם במספר שעות העבודה - ויש מזכירים שזה תפקידם היחידים המשתכרים 700-800 לירות לחודש. אולם הממוצע בין השפן לבין הגמל מתקרב ל-400-500 לירות לחודש. בתנועת הצופים הממוצע הוא 210 לירות לחודש. צריך להבין שמתוך 300 וכמה מניפים שיש לנו בנוער העובד כ-150 מניפים הם בישוב החדש ומכאן ההשפעה הגדולה שיש על תקציב הנוער העובד. השכירים הם בישוב החדש להוצאות כלכלה מקבלים 90 לירות לחודש + 35 לירות להוצאות אישיות, וזה למעשה המינימום בו אפשר להחזיק אדם. את יתר ההוצאות מוציאה המזכירות על החזקה קומפוזרית, מאור, פים.

ש. סמסון:
אצלנו הוצאות ההחזקה הן קצת יותר גבוהות משום שבשבת השליחים אינם נוסעים ואנו צריכים להחזיק אותם קרוב לקומפוזרית וישנו ענין של אוכל כשר. לכן בעות אצלנו הוצאות אלה סביב 140-150 לירות.

א. לויטר:
זה כמעט אותו הדבר.

לשאלת חברת-הכנסת רזיאל-נאור מה התקציב של מועדון פרוטוטיפים. אין לנו מועדון פרוטוטיפים. יש מועדונים עם אלף חניכים, ויש מועדונים של עולים חדשים בישוב החדש בהם צריך להשקיע יותר, כי תקציבם האישי של החניכים קטן יותר, אבל אם ביקח את סך הכל של הוצאות התרבות ונחלק אותם למספר המניפים שלנו נגיע להוצאה שמוצעת של 3,000 לירות לשנה. זו ההוצאה הממוצעת לתרבות וארגון לפני. עיקר העבודה הנעשית בסניף היא מהמיסים שהילדים משלמים, והמרכז משתתף בהוצאות גדולות. המפעלים העיקריים הם: מחנות, טיולים, סמינרים למדריכים צעירים. אם טיול עולה 20 לירות, ברור שילד מישוב חדש לא יוכל להביא את כל הסכום וצריך להביא בחשבון גם את הוצאות הכלכלה. קורה שמאותה משפחה יוצאים מספר ילדים לטיול, ובסקרים שטוג זה נותנת התנועה מעין סובסידיה המגיעה לפעמים ללמעלה מ-50%. ההוצאות הקטנות על בריטולים וקישוטים משתדלים שהילד ישא בהן. אם אמרנו מוציאים כמליון לירות לשנה לתרבות וארגון, הרי הממוצע הוא 3,000 לירות לשנה לכל סניף.

היו"ר א. כץ:
מה המצב בתנועת הצופים למשל?

א. לויטר:
אצלה הבניה היא אחרת. הוצאותיהם לתרבות וארגון לשנה משתכרות ב-280,000 לירות, מזה 200,000 לירות מיפסי ילדיהם.

ב. בן-מורת:
מה פידת השתתפותם של הילדים במועדונים של הרשויות המקומיות?

א. לויטר:
הרשות המקומית מחזיקה את המועדונים.

ב. בן-מורת:
האם הילדים לא משתתפים בתשלום?

א. ברזל:

יש מס חודשי.

אני רק מבקש לשמוע מה מידת ההשתתפות.

פ. בן-פורת:

א. לויטר:

כמה עולה החזקת חניך? קשה לומר בדיוק כמה משלמים הילדים נוסף למה שהמרכז גותן, אך מה שהמרכז פוציא על כל חניך הוא 55 לירות. ההוצאה לחניך בצופים היא 40 לירות. אנו עובדים בקרב שכבה סוציאלית הרבה יותר עניה מן שבקרבה פועלת תנועת הצופים, וההבדל של 15 לירות אינו גדול. הממוצע של המספים שכל נער משלם מגיע בתנועת העובד ל-8 1/2 לירות לשנה בעוד שבצופים מגיעה ההשתתפות העצמית ל-10 לירות לשנה, וכאן מדובר בהוצאות התרבות בלבד.

כמה עולה הכשרת מדריך צעיר? אנו מקיימים מסלולים על חשבון התנועה ומכשירים מדריכים צעירים לעבודה בתנועה. המדריך אינו משתתף כלל בהוצאות. מחיר הכשרת מדריך צעיר בתנועת העובד הוא 60 לירות וטעיה זה מסתכם באותו סכום גם בצופים. אני מביא כאן מספרים עגולים. זה המחיר הממוצע להכשרת מדריך.

לחברת-הכנסת רזיאל-נאור ששאלה מה מקורות התקציבים. אני מביא כאן שני קטבים, תנועת הצוער העובד והצופים. מסתבר שהמספים לפחות באחוזים שונים. משרד החינוך והתרבות גותן תקציב לכל תנועות הצוער לפי מספר הראשים שנקבע במפקד מסויים אשר נערך, אם איני טועה, ב-1963. בתנועת הצוער העובד מהווה השתתפות משרד החינוך והתרבות 10% מהתקציב, והשתתפות הסוכנות - 8%. הסוכנות משתתפת במפעלים משותפים למועדונים בעיירות פיתוח, ואצל תנועות אחרות השתתפותה בתקציב קטנה יותר מהשתתפותה בתנועת הצוער העובד. בתנועת הצוער השומר הצעיר השתתפות משרד החינוך והתרבות מהווה 10% מהתקציב, והשתתפות הסוכנות - 2% בלבד. לנו יש גם תקציב מטעם משרד העבודה בסך 200,000 לירות כי אנו מטפלים בצוער מקצועי. בצופים משתתף משרד החינוך והתרבות ב-45% והמספים העצמיים שלהם מגיעים ל-200,000 לירות. בתנועת הצוער העובד נוסף להשתתפות משרד החינוך והתרבות והסוכנות משתתף הוועד הפועל ב-3,360,000 לירות ומועצות פועלים משתתפות ב-42,000 לירות.

פ. קוליב:

לשאלת חבר-הכנסת בן-פורת בדבר עמדת הסתדרויות הצעירים העובדים על שינוי מבנה החינוך. ראשית הייתי אופת שגם הסתדרויות הצוער מברכות על עצם החלטת הממשלה לתת אפשרות לנוער צעיר להמשיך וללמוד, אך אם אפשרות זו היתה צריכה להיות במסגרת הארכת גיל חינוך חובה או במסגרת מתן חינוך חיצוני לכל דורש - על זה חלוקות הדעות. אני לפעל עבורה של ציתנה האפשרות של חינוך חיצוני אך לא חובה היינו משיגים הרבה יותר תועלת. עצם ענין זה של הארכת גיל חינוך חובה יש לו שתי השלכות. ההשלכה הכללית היא שנוער הממשיך ללמוד שנה, שנתיים אנו שלוש ואיננו מסיים את לימודיו מתוך שאין לו אפשרות או כושר לכך, קשה לשבץ אותו בעבודת כפיים, מה גם שבית-הספר היסודי ובית-הספר העל-יסודי אינם גותנים כל הכוונה לקראת זה. אחרי שהנוער סיים שנתיים-שלוש בבית-ספר על יסודי קשה הרבה יותר לשבץ אותו מאשר כשהוא בא לעבודה בגיל 14-15, ואני חושבת שבנקודה זו אולי שגיבו. יש ארצות מתוקצנות ועשירות כגון שווייץ, בהן זה כלל לא בוסה שנוער בן 15-16 יוצא לעבודה. ייתכן שצריכה להיות מסגרת משולבת ושיש לחפש מסגרות אחרות מלבד בתי-ספר מורלליים, כגון בתי-ספר תעשייתיים ובתי-ספר מסוגים אחרים עבור אותם נערים המתאימים לעבודה והזקוקים לעבודה.

פ. בן-פורת:

אבל יש מסלולים בבתי-ספר תיכוניים.

פ. קוליב:

יש מדפיסות לילד תכונות מסויימות. לגבי סוג זה של ילדים הצעיר היא כיצד לתת להם חינוך לערכי עבודה כדי שיהיו אנשים עובדים, שהרי לא כולם יכולים להיות רק אקדמאים או עובדים בעלי צווארון לבן. סוג אחר של נוער הוא הצוער השולי שאינו מוכשר ללמוד רשעקצ הדפוסה מתרכז במסגרת הסתדרויות הצוער העובד. בעיית הצוער השולי קשה ומסובכת בהרבה. הטיפול בו חייב לשאת יותר אופי חינוכי-סוציאלי וצריך לשים את הדגש על קשר אישי עם הנוער לא רק במקום העבודה אלא גם במשפחתו וסביבתו. כלומר, הטיפול בנוער זה צריך להיות שונה בהרבה מהטיפול הקיים עד היום בהסתדרויות הצוער העובד שהוא בעיקר טיפול מקצועי-פרופסיונלי. הוא דורש היערכות שונה של הסתדרויות הצוער העובד והוא צריך להיות אינדבידואלי. אופי העבודה הזאת חייב הכשרה מיוחדת של

מ. קוליב:

צוות מטפלים בנוער עובד, כעין מדריך - עובד סוציאלי ומטפל מקצועי משולב. יש לתת את הדעת על הכשרת כח אדם מתאים במסגרת המוסדות האקדמיים במדינה על-ידי סתן מלגות למעוניינים בהשתלמות זו. זאת ועוד. אם במסגרת המקצועית המקובלת היום מקיף מטפל מקצועי 300-400 נערים, הרי בצורת ההטיפול המוצע הסתחייב פשינוי המציאות יוכל מטפל חינוכי סוציאלי להקיף ל כל היותו 100 נערים ועל-ידי כך תיווצר מעמסה תקציבית נכבדה. אנו חושבים שמשרד החינוך והתרבות היה צריך לתת דעתו ועזרתו להכשרת עובדים מסוג זה המעוניינים בכך.

יש חוגים במקצועות המקצועיות הקיימות גם היום. המחלקה לנוער השכילה לתת אפשרות של חוגים כאלה, אך דבר זה אינו מספיק. הנוער העובד שהזכרתי זקוק לסתן תחליף. הוא אינו מנצל את האפשרויות שהמדינה נתנה לו, או משום שהדבר לא התאפשר לו מבחינה סוציאלית או מפני כושרו הלימודי, וחייבים לתת לו חוגים מעניינים, אבל חוגים לימודיים במספר גדול יותר למען לא יגדל הפער הקיים והפער העלול להיווצר בין שכבת הנוער הלומד לבין שכבת הנוער העובד. גם כאן אני מבקשת את הוועדה להפליץ לפני משרד החינוך והתרבות לתת דעתו על זה. הייתי מציעה שתקום ועדה מיוחדת, אולי ועדת משנה, אשר תתן דעתה במיוחד על בעיות הנוער העובד, שהן בעיות קשות ושיש להן השלכה חינוכית רבה לגבי הדור הצעיר הגדל בארץ וגם השלכה משקית לגבי אותו חלק המפסיך ללמוד ושאינו רוצים לקדם אותו בכל זאת לקראת חיי עבודה.

להתייחס

א. הרשנזון:

הייתי רוצה לדבר שנאמר על-ידי מר גלזמן בישיבה הקודמת שלדעתו לא הובן כראוי. כוונתי לתקציב משרד החינוך והתרבות בנושא של נערים עובדים. הסכום של 150 אלף לירות שמשרד החינוך מקציב אינו הסכום היחיד שהוא מקציב. ברור שבמסגרת תקציביו הכלליים של המשרד לתנועות הנוער נהנים גם הנערים העובדים מהסכום הכללי, והסכום של 150,000 לירות בא בנוסף לזה. מה שהוא רצה להדגיש בדבריו הוא שהנערים העובדים נהנים בדרך-כלל מהקצבות קטנות בהרבה מאלה שמהן נהנים נערים לומדים.

בהמשך לדבריה של גב' קוליב ברצוני לומר שברור לנו מהעתונות כי בגלל המצב הכספי במדינה תתקרב הרפורמה באיטיות, אך לדעתנו מסקנת הרפורמה ב"תחרויות את הבעיה. האם כל הנערים מסוגלים להפסיק ללמוד? לדעתנו, בצטרך לתת היתר לנערים שימשיכו לעבוד. יהיו ודאי נערים שייפלטו מהמסגרת הלימודית והטיפול בהם יהיה קשה יותר, ותנועות הנוער העובד יצטרכו להיערך לקראת תקופה זו עם כלים חדשים ועם תקציב גדול יותר. צריך שהטיפול יהיה אינדיבידואלי לגבי כל נער ונער, אחרת עלולים הם להגיע לטיפולו של משרד הסעד.

י. לב:

לשאלת חבר-הכנסת אליעד בדבר מידת ניצול ההדרכה הצעירה. הוועדה הפסקה בקשר ליכולתם של מדריכים צעירים להדריך בשכבות צעירות יותר. בתנועת השומר הצעיר דבר זה הוא דווקא די מפותח, אך עד כמה שאני מבין זאת זה תלוי בהדרכה שנותנים למדריך הצעיר כדי שיוכל להדריך.

היו"ר א. כץ: למי אתה קורא מדריך צעיר?

י. לב:

מדריך עד גיל כיתה י"ב הוא בשבילי מדריך צעיר. אני מדבר על מדריכים לפני הגיוס לצבא. הדבר תלוי בהדרכה שמדריך זה מקבל. אנו משתדלים לא להוציא מדריך צעיר מדי להדרכה, כי ההערכה היא שאם סוציאליים אותו בגיל צעיר מדי, בשלבים מאוחרים יותר הוא כבר "שוף" לנושא זה מפני שהוא מתמודד בלי הכלים המתאימים. אנו משתדלים שמדריך יתחיל לעבוד בגיל כיתה י"ב, היינו בגיל 15-16, אלא אם אין ברירה. המדריך מקבל הכשרה. אנו מקיימים סמינרים הדרכה אם בגבעת חביבה ואם במוסד חינוכי אחד, והכוונה לשמור לפחות על קיום שלוש סמינרים חינוכיים בשנה שכל אחד מהם מתאים לשכבת הדרכה מסויימת (ולא לגיל המדריך). העבודה במועצות מדריכים היא לאו דווקא מפניית לבעיות המתעוררות באותו רגע כי אם עבודה כללית להדרכה מרכזת. למועצת מדריכים מביאים מופחים שונים, כגון מופחה לאמצעי המחשה. בזמן האחרון אנו מדברים על פסיכולוגים על-מנת לתת למדריכים מוטיבציה. נדמה לי שבלי ההדרכה העצמית של הקן אין לתנועה המשך. לו היינו יכולים להביא לכך שבכל התנועות יהיו מדריכים בגיל 22-23, זה היה טוב, אך כיוון שאין אפשרות להגיע לידי כך, בלי הדרכה ולא תהיה בכלל תנועת נוער.

י. לב:

חבר-הכנסת לויין שאל אם יש שתוף עם הנהלות בתי הספר. לתנועתנו אין קשרים עם הנהלות בתי-הספר. אנו עורכים עכשיו סקר בדבר ציפיות הנוער שאיננו עוסק רק בחיי התנועה כי אם גם בסביבה החברתית של הנוער ופבקש לברר מה חושב חבר לספסל הלימודים של אותו חניך. באותם בתי-ספר אליהם פנינו בענין זה זרקו אותנו החוצה. לא היינו כל כך מסודרים כדי להביא את הדבר לידיעת משרד החינוך והתרבות, אך אולי זה כך בכל התנועות. אני מקווה שלא.

א. ידליין: חבל שלא עשיתם רישום.

י. לב:

אני פוכן לבדוק את זה שוב, אבל אני יודע על מספר בתי-ספר די מכוונים בתל-אביב בהם זה קרה. אולם בדרך-כלל אין שתוף מיוחד. יכול להיות שצריך לשפר את המצב.

לשאלת חבר-הכנסת כץ מה נעשה בנושא החדרת ידיעת הארץ. אצלנו בתנועה נושא זה די פחות. בחנוכה אנו מטיילים במספרים הגדולים ביותר ואנו התנועה הגדולה המטיילת גם בחנוכה ואני חושב גם בפסח. סמינרים פתקיימים גם בקיץ וגם בחורף, ואנו מקיימים פחנות טבע וחוגי פשוטטיים. עלה אצלנו רעיון חדש והשנה מבטיים אנו לעשות פחנה של כל תנועת השופר הצעיר. כלומר, להביא את כל התנועה למקום פשוטיים, בו יעברו החניכים וגם יתקיימו כל הסמינרים שצריכים להתקיים במשך כל השנה תוך חודש. הכוונה לקיים פחנה כזוהי כל שנה בסגנון הפחנות הקיימים באמריקה. שנית, אנו חושבים לשנות את שיטת הטיולים. אנו חושבים שהקמת הקן תהיה יעילה יותר אם החניך לא יצטרך לעבור ממקום למקום. כלומר, זה יהיה עדיף אם ייקבע בסיס שממנו ייצאו החניכים כדי יום לגיחה לאחד היעדים. החניכים ייצאו לטיול יחד עם המדריך בלבד, יילכו במסלול שנקבע ביום הקודם ויחזרו לאותו מקום. נראה לנו שבדרך זו אפשר יהיה להכיר יותר את הטבע מאשר במסעות סבל ארוכים.

בשאלה שאלה אחרת בדבר גישת התנועות לשינוי הטכנולוגי - המדעי. זו היתה שאלתה של חברת-הכנסת הרמן. אנו מבטיים - איננו יודעים אם זה בהצלחה גדולה - להחדיר שימוש בעזרים או התמודדות עם כל אותם דברים חדשים המופיעים. איננו נוהגים לפי האמונה שאם לפני עשרים שנה נהגו כך צריך להמשיך לנהוג באותה דרך, אלא מבטיים לבדוק היכן אנו נמצאים ופירוש הדבר הוא להשתמש ביידיע האחדון העומד לרשותנו. במחנה המדעי. אנו פתוחים לקליטת אותם עזרים חינוכיים חדשים שפעמיים מדע החברה וליישומם אצלנו במידה שהם מתאימים.

פ. זילפה:

חברי-הכנסת אליעד וכץ שאלו על העבודה בקרב הטיעוטיים. אם לומר את האמת, הרי שאין תנועת נוער במושג כפי שאנו מכירים אותו בקרב הערביים והדרוזים בארץ, והדבר ברור כי הבסיס של תנועות הנוער, הקיימים רק בישראל ושאינו קיימים בעולם במושגים שאנו מכירים, הוא חינוך לחלוציות, להגשמה, לציונות. מובן שאין גם אפשרות לתנועות נוער חלוציות-לאומיות לחדור לנוער הערבי. ביתר, לפשל, לא תוכל להקים שם מניף וגם לבני עקטבא יהיה קשה לעשות זאת.

ח. גרוסמן:

היתה תנועת נוער ערבי חלוצי.

פ. זילפה:

אניע לכך. יש ארגוני נוער והארגון הטבעי ביותר בתחום זה הוא תנועת הצופים. כאן מדבר על התנועה שפעלה הרבה שנים, לפחות כחמישים שנה, בארץ-ישראל לפני קום המדינה ובמדינת ישראל לאחר קום המדינה, וזו תנועת הצופים. ביוזמתנו הקימונו מסגרת הנקראת האחדות הצופים המקיפה בעצם כל עדה בארץ. ישנם הצופים הערביים הישראליים, צופים דרוזים, צופים קתוליים יוונים, צופים אורתודוכסיים וצופים בתי-הספר הערביים. עיקר הדגש מושם בקרב צופי בתי-הספר הערביים, כי גם אצלנו ענין תנועת הנוער אינו כל כך פשוט. אין ענין של התנדבות והיינו חייבים לעזור להם תקציבית ולבנות מסגרת כזאת. בתי-הספר הערביים יש כיום קרוב ל-5,000 צופים וצופות, מתוכם רק בצנות כאלפיים. אנו פועלים ב-90 כפרים ערביים, כלומר, כמעט בכל כפר ערבי יש מניף של תנועת הצופים המזכיר על-ידי הפועצה המקומית או העירייה. יש לנו 107 מניפים בתי-הספר הערביים. יש ביקוש באזורי הברווים וקיים לחץ בכל האזורים האלה, ואנו ממתנים את הקמת המניפים, כי אם הדבר לא פכוון זה עלול לפגוע מבחינה חינוכית.

א. אליעד:

מי פכוון?

פ. זילסה: יש פיקוח של משרד החינוך והתרבות. במחלקה לנוער יש אדם המטפל בענין זה והוא האחראי על כל החינוך המסליל בחלק הערבי.

ג. אליעד: מה היחסים בין הצופים העבריים לבין הצופים הערביים?

פ. זילסה: קיימת התאחדות הצופים והצופות בישראל המקיפה גם את הצופים העבריים. התאחדות הצופים והצופות בישראל היא תנועת בג הפסיפה את כל הארגונים בארץ. לתנועה זו יש ועד פועל המתכנס אחת לחודש או אחת לחודשיים ומשתתפים בו נציגים של כל העדות לפי הפפתח המספרי. יש מועצה ארצית של התאחדות הצופים בה מיוצגים ערבים ויהודים. משתתפים בה כ-150 איש מתוכם 60 ערבים חברים במועצה זאת. לצופים הערבים יש 8,500 צופים וצופות ולעבריים 28,000 צופים וצופות יהודים. יש שיתוף פעולה באמצעות מחנות משותפים. חשיבותה של פעולה זו נובעת מכך שאיננו מפריעים לדמות השונות וכשנותנים את ההבטחה מדברים על חיים עצמאיים בפסגרת הדת. לכן בדרך-כלל יש התלהבות גם בקרב הדרוזים, ופעילות זו מתאימה לדת שלהם. הוא הדין לגבי ראש העדה הקתולית והאחרים. כלומר, הפסגרת הדתית העדתית נשארת, והפסגרה היא חינוך לאזרחות טובה ולנאמנות. אותה הבטחה ניתנת על-ידי כולם. לפעשה זו פדרציה של כל מיני פסגרות, וכל אחד יכול להיות בה.

לגבי הכפרים הערביים והזדהותם עם המדינה ברצוני לומר בטאטר פנסור, שכל פעילות הנעשית בכפרים הקשורים לענין המדינה ולהזדהות עם המדינה באה דרך הצופים. אם יש חגיגות יום העצמאות, הרי הצופים הם היוצאים עם הדגלים הלאומיים והם המקיימים את המצעד, ובדרך-כלל עושים אנו את ההבטחה של הצופים ביום העצמאות. באותו יום מעניקים ההורים את הסמלים ואת העניבות לילדים. הצופים גם עוזרים לזולת ועושים בסעולות כגון חלוקת דואר במקום מסויים, ואף זה מצביע על חשיבות הפעולה, מה גם שיש בעיה בקרב הנוער הערבי והיא שחופר שליטת ההורים על ילדיהם הולך וגדל - יש שנתפשים לעישון, לשתייה, לקלפים - ומונח שההורים רוצים בפסגרת חינוכית זאת. כלומר, יש עידוד גם מצד ההורים. אני כבר לא מדבר על הסמלים, החצר צרות והתופים שגם הם מופיעים. מחנות משותפים קיימים.

ג. אליעד: מה היחס בין ערבים צו צורים לבין ערבים מוסלמים?

פ. זילסה: אתן רק דוגמה אחת. אורתודוקסים ירוזים ומוסלמים פעלו ביחד ורק לפני ארבעה חודשים כשהיה הג'מבורי בחיפה היו גילוויים לאומיים באחת המסגרות והחליטו להיפרד. כלומר, אין פגמים ואין פעולות משותפות עם הארגונים האחרים, ובדרך-כלל חשוב להם יותר הקשר עם הצופים העבריים. עד לפלחמת ששת הימים היה חופר עירבות בתחום זה והיתה פעילות צמודה של יהודים וערבים. כיום רוצים שיפעלו יותר בשיתוף פעולה בין המסגרות הללו, ולא בצורה צמודה. זאת המגמה הכללית.

אשר לשופר הצעיר, היתה פעילות, עם הפסקה מסויימת, לפני פלחמת ששת הימים ולאחר מכן. התקיים סמינר משותף בין היהודים לבין הערבים והיה מחנה עבודה משותף בו השתתפו 30 חניכים מקרב הנוער הערבי, ואני מבין שהכוונה להרחיב את הפעולה הזאת. לגבי הנוער הערבי ידבר מר אפנון ברזל.

הקשרים הבין-לאומיים - אני חושב שלא ייתכן שתנועות נוער יוכלו לפעול ללא הקשרים הבינלאומיים שלהן, ואם אפשר לדבר על המושג "ציונות", הרי הן יוצרות אותו על-ידי הקשרים הבינלאומיים עם הפזורה היהודית. כמעט לכל תנועה יש תנועת התאחדות שלה ופסגרת כלשהי בעולם. לשופר הצעיר, למשל, יש כ-60 שליחים הפועלים בעשרים ושלוש ארצות. לבונים יש 53 שליחים הפועלים בקנדה, אנגליה, צרפת, ג'ו-זילנד. לבני-עקיבא יש 30 שליחים בחוץ-לארץ והם מקיפים קרוב ל-20 אלף חניכים הפוזורים בכל העולם. לביתר יש אמנם 3 שליחים, אך גם הם מקיימים פעילות זו בפסגות פדינות, בעיקר באמריקה הדרומית. למכבי 6 שליחים וגם הם פועלים בפסגות ארצות. אשר לתנועת הצופים והקשרים שלנו עם העולם, אנו מקיימים כעשרים ארצות. לגבי כל התנועות הציוניות שהזכרתי קודם הקשר הוא עם הנוער היהודי. תנועת הצופים שונה בנושא זה בגלל ההשלכה הבינ-לאומית שיש לה. היא מתחלקת

פ. זילקה:

לשגיים, יש קשר עם היהודים ועם "יהודה הצעיר" שהיא התנועה האחות שלנו. בגלל העל-מפלגתיות שלה לא קשורה תנועה זו לשום ארגון והיא מונה כיום כ-11,000 חניכים בארצות-הברית. מאצלנו יוצאים 9 שליחים לחוץ-לארץ. ל"יהודה הצעיר" יש בארץ מכון לפדריכי חוץ-לארץ. מתקיים קורס וכל שנה באים לכאן. יש חברים הבאים לכאן וחוזרים אחר-כך לחוץ-לארץ ויש גם גרעין העולה לארץ בצורה התישבותית. את זה אמרתי לגבי החלק היהודי. אשר לקשרים הבינלאומיים, עם הצרפתים הלא-יהודיים, אנו שולחים שליח בפעם הראשונה. יש 300,00 צופים יהודים בארגון הצופה האטרקטיבי מתוך 5¹/₂ מליון. יש להם מסגרת נפרדת בכל מיני מקומות בארץ, והשליח יוצא כדי לאחד מה שיש לנו שם. דבר אחרון בענין הקשר הבין-לאומי הוא ענין של ועידות בין-לאומיות, הן צופים, הן צופות. יש לזה השפעה פוליטית.

א. ברזל:

אתייחס לשאלות העובדתיות במשפטים קצרים. שילובם של פדריכים מצה"ל בתנועות נוער - יש שני סוגים של פדריכים מצה"ל: ישנם החל"תניקים בוגרי תנועות הנוער, שהמשיכו במסלול הנח"ל ושקבלים חופשה ללא תשלום בדרך-כלל אחרי הסירונית וחוזרים לתנועתם להדרכה. פר לב הזכיר כבר את ענין גיל הפדריכים. הגיל הוא בדרך-כלל 19 ואיננו מאושרים במיוחד מכך, אבל כיוון שאין לנו ברירה אנו בעזרים בהם והם אחד הגורמים המרכזיים הפהורים את קבוצת הפדריכים. יש סוג שני של פדריכים מצה"ל, שמהם תנועות הנוער אינן נהנות כלל, ואלה פדריכות חיילות העובדות קורס קצר במסגרת הנח"ל ויוצאות להיות פדריכות בחינוך המשלים. הצעות קונקרטיות אנחנו לא נביא, אך נדמה לי שצריך לבדוק שילובן של פדריכות חיילות גם בהדרכה בתנועות נוער, לפחות בישובי עולים.

היתה שאלה לגבי הכשרה משותפת. קיים ספינר משותף של שלושה שנועות בבית דות רוטנברג בחיפה. ספינר זה מתקיים לפחות שלוש-ארבע פעמים בשנה. דבר נוסף שהוא משותף הוא ימי עיון המתקיימים כיום בארבע ערים: חיפה, ירושלים, תל-אביב, באר-שבע, וכמו הספינר שהזכרתי גם זה נעשה במסגרת הנוער והחלוץ. כשנפגשים במפגש משותף רוב הפדריכים העובדים באותה עיר בדונות שאלות אקטואליות.

אשר לעבודה בקרב הפיעוטנים, זה שנים פועלת תנועת הנוער העובד בקרב הערבים כשהתחלת העבודה גיחה דומה להתחלת העבודה בחטיבה המקצועית בנוער היהודי. כאן הבעיות הרבה יותר מורכבות מאשר לגבי הנוער היהודי, כי הביצוע של הנוער העובד הערבי נראה פחות לא מוסרי בעיני פעילים. מאורגנים כיום כ-3,500 נערים ערביים עובדים, מתוכם קרוב ל-500 ממזרח לירושלים. במזרח ירושלים יש פניף של הנוער העובד ומאורגנים 480 נערים עובדים. העבודה מתנהלת תוך סכנה קשה לשני העובדים הפועלים שם, ורק לפני שבועיים איימו עליהם ברצח אם ימשיכו לעבוד. שני העובדים הללו הם ערביים והם פיתחו גם רשת השכלה של מתי-ספר וקורסים מקצועיים וגם הצליחו לתת הגנה מקצועית בתוספת פעילות תרבותית.

פ. בן-פורת:

האם הם ישראליים?

א. ברזל:

הם ישראליים. אחד מהגליל ואחד מירושלים. אנו עובדים גם בין הדרוזים. במספר כפרים יש לנו סניפים גם בקרב הדרוזים כשהפעולה מתרחבת מהגנה מקצועית לפעולה תרבותית. אני רוצה להזכיר שזה חצי שנה שותף משופר הצעיר עם הנוער העובד בתנועה לפיעוטנים, והעבודה נעשית במשותף. כלומר, למען הענין מצאנו שפה משותפת ואנו עובדים במשותף.

לגבי בעיית הרפורמה אני רוצה להזכיר שני דברים. אם כל נער בישראל ילמד לפחות עד כיתה ט' ואולי עד כיתה י' - ויש להניח שבהקדם האפשרי זה יתקיים הלכה למעשה - יצטמצמו מאוד שנות חניכותם של נער ותהיה בעיה של הכשרה טכנולוגית מתאימה לנער. במקום שלוש-ארבע שנים של עבודה מקצועית יצטרך הנער ללמוד אותו מקצוע בזמן הרבה יותר קצר וצריך שנצטרך להכשיר אותו ברמה יותר גבוהה מאשר עד כה. לכן נראה לנו שהיבים לפתח שני סוגים של הכשרת נערים הנפלטים מהלימודים - הסוג האחד הוא החניכות המודרכת כשהלימוד המקצועי והתיאורטי משולבים יותר ונעשים בזמן קצר יותר, והסוג השני הוא בתי-ספר תעשייתיים, אשר נדמה לי שהם צריכים לשמש פתרון לקראת העתיד לגבי אותם ילדים המגיעים יותר מאוחד ובגיל 18 צריכים להתגייס לצבא.

א. ברזל:

נדמה לי שהצלחתן של הסטודריות הנוער העובד היא בפעילות תרבותית-חינוכית בין הנערים העובדים, וצריכים לשים את הדגש על נקודה זו מפני שרוב הנערים העובדים המגיעים מהשכבה הזאת הם ברמה כזאת שאנו חייבים להדריך אותם לא רק בבחירת החוג המתאים כי אם גם להיות צרכנים תרבותיים. נדמה לי שבנושא זה יש הישגים רציניים להסתדרויות הנוער העובד, ואני רוצה להזכיר כעובדה ואולי גם כסימן להישג זה שבמשך שלוש השנים האחרונות יצאו עשרות גרעיני נח"ל של נערים עובדים להתיישבות העובדת. אמנם אין לנו בטחון שנערים אלה יתנו לעבודה הקיבוצית לאתר סיוע השירות בצה"ל, אך יש להניח שאותה מטרת בת שלוש שנים בצה"ל עומדת עתה התיישבות העובדת יעלו את רמתם הכללית. זאת גם אם הם לא יישארו בהתיישבות העובדת, ואף הקיבוצים עצמם הרבה פעמים אינם רואים בהם תוספת.

אשר לישראל השנייה - שאלתה של חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו - חשבנו שענין 300 הקנים יראה על נסיון להרחיב את הפסגות ב"ישראל השנייה", ואם אני מתייחס לתנועת, הרי ב"ישראל השנייה" המספר גדול יותר מאשר בישראל האשכנזית והבורגנית, אם אפשר להתבטא כך. בתחום זה לא הרגשנו שהצלחה תמיד מאירה לנו פנים, אך די הרגשנו שמצד אחד יש לנו קשיים ומצד אחר שואלים חברי-הכנסת מדוע איננו עובדים כאן. יש קשיים שלדעתנו אינם מוצדקים ושפוגעים בעבודתנו.

קשיינו במרכזים הקהילתיים - אנו מקבלים כעובדה שהמרכזים הקהילתיים הם דרך נסיונית לניצול דבר מצוי זה של הדורות השונים באוכלוסייה. איננו יודעים אם זה יצליח, אך זה נסיון חשוב שצריכים לעשותו. אנו חושבים שיש לנו זכות לתבוע מקום בתוך אותו מרכז קהילתי. כשביקרתי לפני שבועיים באשקלון - ואנו מועלים שם בשכונת שמשון כעשר שנים - קמו חברי מועצת המועצלים ואמרו שילדים ממספחות פרובות ילדים מתגלגלים מתחת לגלגלי מכונניות וצריך לעשות משהו בנדון. אמרנו שזה נכון אך הגורם שפעל בתחום זה זו היתה תנועת הנוער. קם ציג העירייה ואמר שמיים מרכז תנועת הנוער וטפורט, ואני אמרתי שאני חושב כי במרכז כזה שיהיה מורכב משני חלקים יש לנו זכות לקבל פינה עם מספר חדרים להמשך העבודה בשילוב עם המרכז הקהילתי, וזאת עקב פעילותנו במשך שנים רבות. התשובה היתה שפינה לא נקבל, אך יהיה שיתוף פעולה. השאלה היא אם נקבל פינה במרכז הקהילתי על ייחודנו התנועתי, או שנהיה שותפים בסבלים בתוך המרכז הקהילתי. ברור שכל תנועה שעבדה במקום יש לה זכות לקבל את הסינה שלה.

לגבי שילוב בני הקיבוצים הבעיה קשה מאוד והיו שני נסיונות קיצוניים. הנסיון האחד היה של השומר הצעיר בו ראו את חטיבת בני הקיבוץ ואת החטיבה העירונית כחטיבה אחת. כרגע הם נמצאים במשבר רציני ואינם רוצים בשיתוף מוחלט זה. הנסיון השני היה של האיחוד והקיבוץ המאוחד אשר הכניסו חטיבות נפרדות לגמדי ואמרו שיקבעו מטגשים משותפים. יש לי הרושם ששני הזרמים מתחילים להתקרב זה לזה ובמקום כלשהו נמצא את השיתוף. המשימה העיקרית היא הדרכת בן הקיבוץ בתוך התנועה העירונית. העיקר הוא ההדרכה בעיר וגם בן הקיבוץ הגיע למסקנה שהוא לא יוכל להדריך בעיר אם לא תהיה איזו רציפות אורגנית כלשהי. הדבר השני החשוב הפועל כבר שנים, אם כי במסגרת קטנה, הוא גרעין בנים של בני חטיבת האיחוד. הוא פועל זה כבר ארבע שנים כגרעין ויושב באחת הערים. הם ישובו בדימונה ואחרי זה בירושלים. השנה הם בבית-שאן, ואני מקווה שיישארו שם עשרה בני קיבוץ אשר יעסקו בחינוך של גורע העירייה ובביעור הבערות במקום. היה נסיון כזה עם גרעין נח"ל בבית-שאן, אך במסגרת כזאת ההמשכיות אינה כל כך מובטחת כמו פעילות בני הקיבוצים הכוללת הדרכה בקרב הנוער וביעור הבערות בין הפוגרים.

הפעולה בשכבה הנוגרת - תנועות הנוער אינן יכולות להתחיל רק בשכבה הנוגרת. גם הוכח במחקרים שכל אותם חניכים אשר היו במשך שמונה שנים בתנועה יציבותם בתנועה הקיבוצית הרבה יותר חזקה, ויש ירידה באחוזים עם התקדמות הגיל.

היו"ר א. כץ: אולי תשיב על סיבות הנשירה בגיל חינוך תיכון.

א. ברזל:

משלב את זה בתשובותי.

היתה שאלה שנשאלה על-ידי רוב חברי הוועדה ושנדמה לי כי היא פושטת מדי מציאות פוליטית ישראלית או סקומית והיא - הקשר בין הפלגות לבין תנועות הנוער. לא אומר שהדברים הם בדיוק כפי שאומר אותם, אך אני יכול להבטיח שהם תולכים בכיוון זה ואולי אביא גם דוגמה שתראה שאכן כך הפצת: אני חושב שיש להבדיל היטב בין חינוך ערכי וחינוך להזדהות עם מפלגה לבין קשר ארגוני. צריך להבדיל בין חינוך לפסד לבין חינוך לפוסד, ואני חושב שגם בזה נבחנות תנועות הנוער במיוחד כיום, היינו ביכולתן להפריד בין חינוך לפסד כשהפוסד, המפלגה, הוא האמצעי הבא לשרת את הערכים האלה, לבין חינוך לפוסד. אפשר ללכת בדרך הראשונה או ללכת לפי האופנה של הרפ הפוסד, בלי להיות בעלי ערכים המחנכים להזדהות עם מפלגה או עם דרך רעיונית, אולם אני כלל לא מאמין שיש חינוך שאינו פוליטי. דבר זה לא יכול להיות קיים ולא צריך להיות קיים, ונדמה לי שחינוך א-פוליטי הוא חינוך לפשיזם. אני גם לא חושב שיש מחנך שאין לו דעה פוליטית, כך שאיני מאמין שיש חינוך א-פוליטי וגם איני מאמין שצריך להיות חינוך כזה. צריך רק לדעת להבדיל בין החינוך הערכי לבין החינוך הארגוני. אתן דוגמה: היו לא מעט ויכוחים בדבר השתתפות במסע הבחירות. למרות שאני אישית חבר מפלגה ובוודאי ארצה שחברי יזדהו עם מפלגה מסויימת, אך יחד עם זאת...

היו"ר א. כץ:

כבר איני פבין את ההבדל בין חינוך לערכים לבין חינוך לארגון.

א. ברזל:

אני חושב שאנו צריכים לחנך להזדהות זאת, ואם מדריכינו לא היו מוכנים להשתתף במסע הבחירות, זה היה כדי להדגיש שאינם שייכים לשום מפלגה. הם אמרו שהם מזההים עם המפלגה, אך אינם רוצים שיהיה להם תו כזה על מצחם. שאלו כאן בוועדה מדוע תנועות הנוער אינן מודגשות ברחוב בהפגזות.

ג. אליעד:

לא את זאת שאלתי כי אם מדוע לא שופעים עליהן ומדוע אינן על סדר היום של הרחוב העברי.

א. ברזל:

בכל אופן הייתי רוצה לומר שברוב התנועות אין תלות ארגונית בין המפלגה לבין התנועה. אני חושב שתנועות הנוער צריכות לחנך לערכים מסויימים, וכאשר אופריות שבחינוך אין להתקיים בלי ערכים יש גם פלקטיביות.

ג. אליעד:

השאלה היא אם יש אינדוקטרינה או אין אינדוקטרינה בתנועות נוער.

א. ברזל:

איני חושב שזאת כל השאלה. ואם אפשר לדבר על התלות המפלגתית, אני יכול לומר שתנועת הנוער העובד אינה מקבלת פרוטה אחת לקיום מפלגה כלשהי ואני חושב שחברי כאן יכולים לומר אותו הדבר. נדמה לי שהתנועות משתדלות ללכת בדרך זו, ולמרות שהחברים משתייכים למפלגה מסויימת, מבחינה ארגונית הם משתדלים להדגיש את עצמאותם.

אנו יודעים שיש לצערנו נשירה בשכבה הנוגרת, וזאת בעיה של ההדרכה. בעיה היא שאיננו יכולים למלא את הקן בתוכן רוחני מספיק מתוך זה שהמדריכים אינם די מוכשרים או אינם די מנוגרים להתמודד עם השכבה הנוגרת, ואמנם אחת הבעיות של תנועות הנוער היא ההתמודדות עם בעיית הכנסת השכבה הנוגרת.

אני חושב שלתנועות הנוער יש זכות להתקיים ולקבל את תמיכת ועדת החינוך והתרבות רק אם יש להן גם היום בשורה כלשהי, כי אחרת ודאי שאין ערך לבקש את התמיכה הפוסרית והמעשית של משרד החינוך והתרבות והממשלה. נדמה לי שגם אנושית וגם ייעודית היו עד עכשיו שתי תקופות ואנו עומדים עכשיו בשערי תקופה שלישית בפעילותן של תנועות הנוער. בסוף המאה ה-19 זו היתה הבשורה של הינתקות הנוער מהפבורים. יצאה הבשורה שאנו גוף פיוחד בפינו שיש לו החיים עם החוויות הגיליות המיוחדות שלהם. התקופה השניה היתה הפיתוח לארגון בהשפעה פוליטית וחברתית, ונדמה לי שהיום אנו עומדים שוב בפתח תקופה שלישית וזה נוגע לשאלתה של חברת-הכנסת הרמן בדבר המדע. הבשורה היא של עילוי האדם בעולם הטכנולוגי והמדעי, כלומר, לעזור את השתעבודותו של האדם בעולם זה. זו הבשורה שתנועות הנוער יכולות

א. ברזל:

וחייבות לתת בחברה אנושית, ועל זה ישנן ההשלכות היהודיות החלוציות.

היו"ר א. כץ: האם לזה דרושות עשרים תנועות נוער?

א. ברזל: אפוא יש שגם בחברה יש שכבות. אחרי מלחמת ששת

הימים באה, נוסף לגורן האנושי, הבשורה של ישראל המתחדשת, של אחדות העם שלא נוצלה על-ידי תנועות הנוער, ועוד לא רחוקה השעה שתנועות הנוער יראו בזה בשורה לגבי העם היהודי וכלפי פנים.

אני חושב שלא נוכל לרכז את הכל כאן ונראה לי שהצעת חבר-הכנסת נריה שמספר חבריה יבדקו את הדברים ויציגו הצעות היא במקומה.

היו"ר א. כץ: אם יש לכם הצעות, תוכלו להגיש אותן בכתב.

א. ידליון: שפחתי שבאי-הסדר לדברים שאמר מד אריה גלזמן

מהנוער העובד הלאומי בפעם שעברה. לתשומת לב חברי הוועדה, יש סעיף בתקציב משרד החינוך והתרבות המיועד לתנועות נוער. הוא היה בשנה שעברה כסעיף גלוי על סך 1,600,000 לירות ולאחר משה נפתח עם האוצר הצלחנו לקבל מהרזרבה של המדינה עוד 400,000 לירות. נוסף לסעיף זה יש סכומים שעשינו מאמצים להעמידם לרשות דשירות הנוער. סכום אחד הוא של כ-120 אלף או 150 אלף לירות - אינני זוכר בדיוק - שהיה מיועד לפעולה מיוחדת של חוגי עיון בטקציות המקצועיות של תנועות הנוער. עשיתי זאת מתוך החשבת הפעולה החינוכית בקרב אותו נוער וחשבתי שהם ראויים לעזרה מיוחדת. נוסף לכך במידה שהדבר ניתן אנו מסייעים למפינר זה או אחר של תנועות נוער מהסעיף מפעלי הדרכה וכן מפתחים אכסניות נוער ובתי-ספר שדה המשרתים - בעיקר בתי-ספר שדה - במידה רבה את תנועות הנוער.

לצערנו לאחר הקיצוץ של תקציבי משרדי הממשלה לא הצלחנו להביא לכך שהסעיף של תנועות נוער יעלה ויהיו דשומים 2 מיליון לירות במקום 1,600,000 לירות. זה לא הסעיף היחיד שנפל קרבן לקיצוצים. האוצר הביא לקיצוץ גם סעיפים אחרים כגון ביצוע חוק חינוך חובה והלוואות לפטוודנטים. אבל אני יודע שבועדת הכספים דובר על כך שאולי היה רצוי להכניס תקציבים בכמה דברים בולטים, כגון חינוך חובה, ואם יוכנס תקיפון בסעיף של תנועות הנוער, משרד החינוך רק יכרך על כך.

העזרה למבנים לתנועות נוער היא תלת-שנתית, אך יש רצון למשרד החינוך להמשיך במתן עזרה להקמת מבנים לתנועות נוער, ונעשה כל שביכולתנו להמשיך בשנה הרביעית במתן העזרה למבנים של תנועות נוער. אני רק רוצה לומר שבהצבעה בוועדת השרים לענייני כלכלה נפלה ההצעה להכליל את המבנים האלה במסגרת המבנים שחל עליהם הפטור ויחד עם הצעתנו זו נפלו גם הצעות בדבר מוסדות מכובדים כגון בתי-כנסת וכדומה. אבל נעשה עוד מה שאפשר לעשות וברגע שיהיו תכניות מוגדרות נבקש היתר למבנה זה או אחר. בכל אופן מצד משרד החינוך והתרבות יש כל הזכויות לפייע בנדון.

אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה שבחוזר המנהל הכללי מה-5 בפברואר 1963 קבענו - זפעולת איננו נדמעים לרענן את הזכרון של המוסדות בנדון - כי "המדיניות יוכלו להיכנס לביית-הספר, לשם מגע עם חניכים, בשעת ההפסקות הגדולות". יחד עם זאת אפשר גם להיכנס לשעת מחנך להסברה. נוסף על כך קבענו בשעתו שערעורים על ביצוע החוזר יתבררו בוועדות מחוזיות, אבל לאחר מכן אנו מפעילים, אם יש צורך בכך, מנגנון הרבה יותר יעיל. יש איש מיוחד הממונה על ענייני צופים ותנועות נוער, וזה מד שוחם, המוכן לקבל את התלונה ולבדוק אותה, ובמספר מקרים אני מטפל בזה ישירות. אולם בתקלתי כבר בטקרים בהם היו תלונות על פנהל, וכשהיו בירורים אחר המנהל - לא דברים ולא יעד. מכל מקום אני מציע, שאם יש תלונה, אישיות מוסמכת בתנועה תברר את הדבר. אולי באותו מקרה אמרו שפזי להעביר שאלון לא צריך לבזבז שיעור, אך במידה שהתנהגו שלא לפי ההוראות, יש בכך סיפול, ואני חושב שסיפול זה הוא מהיר לעומת סיפול בפוגיות אחרות.

אשר לענין הבחינות וכדומה, לא אכנס לבעיות מדגוגיות. מכל מקום הורינו למוסדות החינוך העל-יסודי כי "מנהלי בתי-הספר העל-יסודיים יימנעו במידת האפשר בימי החופשות הרשמיים מפעילות במסגרת

א. ידלין:

בתי-הספר, שיש בה כדי להפריע להשתתפותם של תלמידים חברי תנועות נוער בפעולות התנועה; תיאום מראש בין הפנהלים והמדריכים יוכל לפנוע התנגשויות בין הפעולות. לאחר סכן נאסד הפנהלים יתחשבו ביום הפעילות השבועי של תנועות הנוער (שהוא יום שלישי או יום רביעי, בדרך-כלל, בהתאם להסדר מקומי) בבואם לקבוע ימים לקיום חובים בבית-הספר. הסודים מתבקשים לא לקבוע בחינות לימים שלאחר ימי הפעילות השבועיים הקבועים של תנועות הנוער. במקום שזה לא מתבצע וצמבל שזה מתבצע ונקבל את-שם הפנהל, נטפל בזה: זאת הודעה רשמית ופוטטכת.

לענין תנועות חסות. לפעשה פאחר שניתן היתר לכל תנועות הנוער לפעול בפסגרת בית-הספר על-פי הכללים שנקבעו בחוזר הפנהל הכללי, איננו גורסים רשמית את המושג "חסות". בחוזר הפנהל הכללי מ-5 בפברואר 1963 נאסד שזכויותיה ופעדה של הסתדרות הצופים בבתי-הספר יישמדו להבאקגם כשבת-הספר נפתחו לכל תנועות הנוער. יכול להיות שלם בתנועות הנוער לא צריך להיות המושג "חסות", אבל אם התכוונו להדע להסתדרות הצופים כשעשינו את ההשוואה עם כל תנועות הנוער ואנו מפשיכים לשאת בתקציב שלה בהערך גב הסתדרותי בסובן הרחב. תמיד הייתי פשוכנע שצריך לעזור ולתת עדיפות לתנועות נוער ולפעמים נוסף לעזרה של גופים אחרים. סכל פקום האחריות הכספית הסיוחדת של משרד החינוך קיימת. אין זה אופד שנתנו עתם הצופים אינה בקלעת לפצוקות כפסיות, כי בכל זאת העזרה שלנו מוגבלת. נוסף לכך קיים מוסד פריסטי של משרד החינוך והתרבות ושל הסתדרות הצופים שהוא המוסד העליון והוא רשאי שלא לאסד בחלטות של מועצת התנועה אם הן פוגעות בכלליותה של הסתדרות הצופים. איני חולק על דינוי תנועות. אנו חיים בפדינה דמוקרטיה ולפעמים אני חרד על היעדר פוליטיזציה בסובן הטוב של הפלה, אבל תנועה הנהנית מזכויות ופעפד כזה יכולה להיות רק אחת, ואם מפפר תנועות הרואות עצמן פתאיונות התאחדנה עם תנועת הצופים, נקבל זאת בכרכה.

היו"ר א. כץ: תודה רבה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.40.